

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра соціології

Затверджено

На засіданні кафедри соціології
історичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.)

Завідувач кафедри _____

д.с.н., проф. Пачковський Ю.Ф.

Силабус з навчальної дисципліни
«Соціологія девіантної поведінки»,
що викладається в межах ОПП Бізнес-соціологія, ОПП Прикладна
соціологія
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 054 Соціологія

Львів 2024

Назва курсу	Соціологія девіантної поведінки
Адреса викладання навчальної дисципліни	м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, 79000
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Історичний факультет, кафедра соціології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність 054 «Соціологія»
Викладач навчальної дисципліни	Демків Олег Богданович, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології
Контактна інформація викладача	Електронна адреса: oldemkiv@gmail.com ; oleh.demkiv@lnu.edu.ua Сторінка викладача: https://clio.lnu.edu.ua/employee/demkiv-o-b Місце знаходження: Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська 1, ауд. 318
Консультації з навчальної дисципліни відбуваються	<i>Консультації:</i> згідно графіку консультацій (вул. Університетська, 1, головний корпус Львівського національного університету імені Івана Франка, історичний факультет, III поверх, ауд. № 319), а також у день проведення лабораторних занять.
Сторінка навчальної дисципліни	https://clio.lnu.edu.ua/course/sotsiolohiia-deviantnoi-povedinky
Інформація про навчальну дисципліну	Дисципліна «Соціологія девіантної поведінки» є дисципліною вільного вибору студента, розробленою для освітньо-професійних програм бакалаврського рівня «Прикладна соціологія» та «Бізнес-соціологія» зі спеціальності 054 «Соціологія», що викладається у 4 семестрі в обсязі 4 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)
Коротка анотація курсу	Цей курс надає учасникам необхідний теоретичний та емпіричний матеріал для отримання ґрунтовних знань та практичних інструментів для професійного аналізу соціологічних аспектів девіантної поведінки.
Мета та цілі курсу	Мета дисципліни – сформувати у студентів системне розуміння девіантної поведінки як соціального явища, її причин, форм прояву та наслідків, а також розвинути навички застосування соціологічних теорій та методів для аналізу та прогнозування девіантних процесів у суспільстві. Завдання навчальної дисципліни: <ul style="list-style-type: none"> • Ознайомити студентів з основними теоретичними підходами до вивчення девіантної поведінки, включаючи біологічні, психологічні та соціологічні теорії. • Розглянути історичні та культурні контексти формування уявлень про девіантність та соціальні норми. • Вивчити різні форми девіантної поведінки, такі як злочинність, наркоманія, проституція, суїцид, та інші. • Проаналізувати соціальні фактори, що сприяють девіантній поведінці, включаючи бідність, нерівність, соціальну ізоляцію, та інші.

	<ul style="list-style-type: none"> • Розвинути навички критичного аналізу досліджень девіантної поведінки та застосування емпіричних методів для її вивчення. • Навчити студентів розробляти та оцінювати соціальні програми, спрямовані на профілактику та корекцію девіантної поведінки. • Сприяти формуванню у студентів етичного ставлення до осіб, які проявляють девіантну поведінку, та розуміння необхідності соціальної інтеграції
<p style="text-align: center;">Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вольнова, Л. М. (2016). Профілактика девіантної поведінки підлітків: навчально-методичний посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота». Київ. 2. Головка, Н. І. (2017). Соціальна профілактика правопорушень: навчальний посібник. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал». 3. Гірняк, А., та Гірняк, Г. (2023). Форми девіантної поведінки у сучасних молодіжних субкультурах та їх соціально-психологічний аналіз. Психологія і суспільство, (1), 199-204. 4. Кікалішвілі, М. В. (2016). Біологічні теорії девіантної поведінки. Юридична наука, (3), 161-168. 5. Козубовський, Р. В. (2016). Соціальні детермінанти девіантної поведінки неповнолітніх. Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки, (1), 27-31. 6. Макаренко, О. М., та Андрейчева, А. О. (2015). Поняття девіантної поведінки в соціальному та психологічному аспектах. Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота, (175), 61-64. 7. Ренжин, П. П. (2017). Девіантна поведінка як соціологічна категорія і проблеми її вивчення. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, 60(135), 80-83. 8. Рущенко, І. П. (2020). Соціологія особистості та девіантної поведінки [Електронний ресурс]. Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». 9. Салата, І. В. (2022). Девіантна поведінка як соціально-психологічна проблема. Відповідальний за випуск: Анастасія ГРЕБЕНЮК. Редакційна група Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»: Петро ТАЛАНЧУК (головний редактор), Ганна, 148. 10. Csapodi, P., Takács, I., та György-Takács, K. (2011). Corruption as a deviant social attitude. Public Finance Quarterly, 56(1), 27. 11. Goode, E. (2022). Deviant behavior. Routledge. 12. Marx, G. T. (1999). Ironies of Social Control: Authorities as contributors to deviance through escalation, nonenforcement, and covert facilitation. У Н. N. Pontell (Ed.), Social deviance: readings in theory and research (3rd ed., pp. 7-20). Prentice Hall. 13. Matza, D., та Blomberg, T. G. (2017). Becoming deviant. Routledge. 14. Miethe, T. D., Troshynski, E. I., та Hart, T. C. (2017). Social conditions and cross-national imprisonment rates: Using set-theoretic methods for theory testing and identifying deviant cases. Journal of Contemporary Criminal Justice, 33(2), 152-172. <p style="text-align: center;">Допоміжна література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гусаров, С. М. (2015). Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний, юридичний аспекти. Харків.

2. Дубовик, К. (2018). Девіантна поведінка як соціальна проблема. *Актуальні проблеми державного управління*, (2), 21-27.

3. Рущенко, І. П. (2001). *Соціологія злочинності*. Харків: Національний університет внутрішніх справ.

4. Cloward, R. A., та Ohlin, L. E. (1999). *Illegitimate means and delinquent subcultures*. У Н. N. Pontell (Ed.), *Social deviance: readings in theory and research* (3rd ed., pp. 45-51). Prentice Hall.

5. *Deviance and social control: a reader / edited by R. Weitzer*. McGraw-Hill higher education. NY. 2002. 397 p.

6. Goffman, E. (1999). *The moral career of the mental patient*. У Н. N. Pontell (Ed.), *Social deviance: readings in theory and research* (3rd ed., pp. 426-438). Prentice Hall.

7. Humphreys, L. (1999). *Tearoom trade*. У Н. N. Pontell (Ed.), *Social deviance: readings in theory and research* (3rd ed., pp. 256-264). Prentice Hall.

8. Lemert, E. M. (1999). *Primary and secondary deviation*. У Н. N. Pontell (Ed.), *Social deviance: readings in theory and research* (3rd ed., pp. 53-56). Prentice Hall.

9. Stark, R. (2002). *Deviant places*. У R. Weitzer (Ed.), *Deviance and social control: a reader* (pp. 45-54). McGraw-Hill higher education.

10. Sutherland, E. H. (1999). *Differential association*. У Н. N. Pontell (Ed.), *Social deviance: readings in theory and research* (3rd ed., pp. 144-146). Prentice Hall.

Інтернет-джерела:

1. ShortCutstv. (2020). *Sociology of Deviant Behavior* [PDF]. Доступно на: <https://www.shortcutstv.com/wp-content/uploads/2020/02/sociology-of-deviant-behavior.pdf>

2. Cengage Learning. (2010). *Sociology of Deviant Behavior* by Marshall B. Clinard and Robert F. Meier. Доступно на: https://books.google.com/books/about/Sociology_of_Deviant_Behavior.html?id=VB3OezIoI44C

3. SAGE Publications. (2016). *Deviance and Social Control: A Sociological Perspective* by Michelle Inderbitzin, Kristin A. Bates, and Randy Gaaney. Доступно на: <https://study.sagepub.com/inderbitzindeviance2e>

4. National Criminal Justice Reference Service. (1968). *Sociology of Deviant Behavior* (3rd ed.). NCJ Number 2353. Доступно на: <https://ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/sociology-deviant-behavior-3d-ed>

5. Cengage Instructor Center. *Sociology of Deviant Behavior*. Доступно на: <https://faculty.cengage.com/works/9781133594154>

6. Taylor & Francis Online. *Deviant Behavior*. Доступно на: <https://www.tandfonline.com/journals/udbh20>

7. National Criminal Justice Reference Service. (n.d.). *Sociology of Deviant Behavior* (4th ed.). Доступно на: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/sociology-deviant-behavior-4th-ed>

8. Cengage UK. (n.d.). *Sociology of Deviant Behavior, 15th*

	<i>Edition</i> by Clinard and Meier. Доступно на: https://www.cengage.uk/c/sociology-of-deviant-behavior-15e-clinard-meier/9781133594154/
Обсяг курсу	Загальний обсяг 120 академічних годин. З них: зокрема 64 годин аудиторних занять (32 год лекційних занять, 32 год. семінарських занять) та 56 год. самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	У результаті успішного проходження курсу студент(ка) буде: знати: <ul style="list-style-type: none"> • основні теоретичні підходи до вивчення девіантної поведінки в соціології; • класифікацію та види девіацій, їх соціальні та культурні чинники; • відмінність між девіантністю та делінквентістю; • сутність позитивних девіацій; • методи дослідження девіантної поведінки в соціології вміти: <ul style="list-style-type: none"> • аналізувати соціальні явища крізь призму теорій девіації; • окреслити соціальні чинники, що сприяють формуванню девіантної поведінки; • оцінювати ефективність механізмів соціального контролю щодо девіантної поведінки; • усвідомлювати відносність девіації; • аналізувати вплив соціальних інститутів на регулювання девіантної поведінки; • аналізувати особливості прояву девіантної поведінки в сучасному суспільстві, використовуючи соціологічні методи дослідження.
Ключові слова	Соціологія девіантної поведінки, теорії девіації, соціологічні категорії девіантності, соціальна норма, відхилення від норми, типологія девіантної поведінки, соціальні детермінанти девіантності, профілактика девіантної поведінки, соціальна контроль, соціальна реакція на девіацію, кримінологія, соціологічний аналіз девіантної поведінки.
Формат курсу	Очний.
Теми	Детально див. Додаток «Схему курсу»**
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань таких навчальних дисциплін, як «Вступ до спеціальності», «Історія соціології», «Соціологія та психологія особистості» достатніх для сприйняття категоріального апарату з соціології та розуміння джерел.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекції проблемно орієнтованого характеру, презентації, індивідуальні завдання, дискусії. самостійна робота, групова робота.
Необхідне обладнання	Комп'ютери з доступом до Інтернету, мультимедійний проектор (з урахуванням особливостей навчального процесу).

<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Загальна максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Оцінювання проводиться за 100 бальною шкалою, які нараховуються впродовж семестру. За роботу в семестрі бали нараховуються за таким співвідношенням:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) участь у семінарських заняттях (70 балів), 2) виконання індивідуального науково-дослідницького завдання загалом оцінюється в 30 балів і передбачає: <ul style="list-style-type: none"> Оцінювання проводиться за 100 бальною шкалою, які нараховуються впродовж семестру. За роботу в семестрі бали нараховуються за таким співвідношенням: 3) участь у семінарських заняттях (70 балів), 4) виконання індивідуального науково-дослідницького завдання (ІНДЗ) загалом оцінюється в 30 балів і передбачає: <ul style="list-style-type: none"> Робота студентів на семінарських заняттях передбачає активну їхню участь у виконанні низки пропонованих їм завдань, зокрема: <ul style="list-style-type: none"> • опрацювання теорій девіантної поведінки: вивчити та порівняти різні теорії, що пояснюють причини та механізми девіантної поведінки, наприклад, біологічні, психологічні та соціологічні підходи (15 балів). • критичний огляд наукової літератури з проблематики соціології девіантної поведінки, аналізуючи різні підходи та концепції в цій галузі (20 балів); • аналіз випадків девіантної поведінки (проаналізувати конкретні випадки девіантної поведінки, наприклад, злочинність, наркоманію, або інші форми соціальної патології, окреслити їх причини та наслідки) (15 балів); • розробка профілактичних заходів: програми або практичних рекомендацій щодо попередження та послаблення проявів девіантної поведінки в певних соціальних групах чи спільнотах (20 балів). <p>Індивідуальне науково-дослідне завдання у курсі "Соціологія девіантної поведінки" становить 30% від загальної оцінки впродовж семестру. Індивідуальні завдання спрямоване на поглиблене вивчення й аналіз теми девіантної поведінки та передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виконання невеликого соціологічного дослідження щодо девіантної поведінки серед певної групи населення, наприклад, підлітків чи молоді, з подальшим аналізом результатів (25 балів); • створення презентації на обрану тему, пов'язану з девіантною поведінкою, з подальшим захистом її перед аудиторією (5 балів). <p>Академічна доброчесність: очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається «Положенням про забезпечення академічної доброчесності у Львівському національному університеті імені Івана Франка» http://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/reg_academic_virtue.pdf.</p>
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості навчальної дисципліни буде надано по завершенню її викладання.</p>

Додаток. Схема курсу «Соціологія девіантної поведінки»

Тиж. / год	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література / Ресурси в Інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1/7	Вступ у соціологію девіантної поведінки. Центральні категорії: «девіація», «патологія», «аномалія».	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 1, 6 Додаткова: 1,2 Інтернет-джерела: 3	Самостійна робота – 3 год. Опрацювання літератури щодо основних понять.	1-й тиждень
2/7,5	Класична школа дослідження девіантної поведінки (Є. Бентам, Ч. Беккарія, Ч. Ломброзо).	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 4 Додаткова: 3, 5 Інтернет-джерела: 1,3	Самостійна робота – 3,5 год. Аналіз теоретичних підходів.	2-й тиждень
3/7,5	Чиказька школа соціології та екологічний підхід (В. Томас, Ф. Знанецький, Р. Парк та Е. Берджесс).	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 7 Додаткова: 9 Інтернет-джерела: 6	Самостійна робота – 3,5 год. Виконання завдань з аналізу шкіл.	3-й тиждень
4/7,5	Теорія соціальної напруги (Е. Дюркгайм, Р. Мертон, Р. Кловард та Л. Олін).	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 10 Додаткова: 4 Інтернет-джерела: 3	Самостійна робота – 3,5 год. Опрацювання літератури щодо теорії.	4-й тиждень
5/7,5	Конструктивістський підхід до вивчення девіантної поведінки (А. Коен, Ф. Танненбаум, Г. Беккер).	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 11 Додаткова: 8 Інтернет-джерела: 6	Самостійна робота – 3,5 год. Аналіз конструктивістського підходу.	5-й тиждень

6/7	Злочинність як форма девіантної поведінки (специфіка юридичного та соціологічного дослідження злочинності).	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 2 Додаткова: 1, 3 Інтернет-джерела: 3,4	Самостійна робота – 3 год. Аналіз злочинності.	6-й тиждень
7/7,5	Девіації та сексуальність (З. Фройд, В. Райх, Г. Маркузе, Л. Хампфрі).	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 9 Додаткова: 7 Інтернет-джерела: 3, 4	Самостійна робота – 3,5 год. Виконання завдань з аналізу девіацій.	7-й тиждень
8/8	Методи дослідження девіантної поведінки (кількісні та якісні методи).	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 8 Додаткова: 1 Інтернет-джерела: 1, 3, 4	Самостійна робота – 4 год. Опрацювання методів дослідження.	8-й тиждень
9/8	Емпіричні дослідження девіантної поведінки (компаративні дослідження та етичні питання).	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 14 Додаткова: 6, 7 Інтернет-джерела: 1, 2, 3	Самостійна робота – 4 год. Виконання завдань з емпіричних досліджень.	9-й тиждень
10/8	Профілактика та попередження девіантної поведінки.	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 1 Додаткова: 3, 10 Інтернет-джерела: 3, 4	Самостійна робота – 4 год. Розробка профілактичних програм.	10-й тиждень
11/7	Девіантна поведінка серед молоді.	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 3 Додаткова: 8, 10 Інтернет-джерела: 4, 5	Самостійна робота – 3 год. Аналіз молодіжної девіантності.	11-й тиждень
12/7	Соціальні цінності та норми.	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 6 Додаткова: 5, 10 Інтернет-джерела: 3,4, 5	Самостійна робота – 3 год. Виконання завдань з аналізу цінностей.	12-й тиждень

13/7	Агенти соціалізації та контролю.	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 7 Додаткова: 6 Інтернет-джерела: 3, 4, 5	Самостійна робота – 3 год. Опрацювання літератури щодо агентів контролю.	13-й тиждень
14/7.5	Девіантність та делінквентність.	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 10 Додаткова: 3, 8 Інтернет-джерела: 4, 7	Самостійна робота – 3,5 год. Виконання завдань з аналізу делінквентності.	14-й тиждень
15/8	Культурні аспекти девіантної поведінки.	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 9 Додаткова: 10 Інтернет-джерела: 3, 4, 5	Самостійна робота – 4 год. Аналіз культурних аспектів.	15-й тиждень
16/8	Підсумковий огляд курсу та підсумковий контроль.	Лекції – 2 год, Семінарські – 2 год	Основна: 1-14 Додаткова: 3, 8, 10 Інтернет-джерела: 3, 4, 5	Самостійна робота – 4 год. Підготовка до підсумкового контролю.	16-й тиждень
Разом 120 год.		64 год.		56 год.	